

Pere Vicent Sabata, autor anònim: sobre els goigs del Ms. 804 de la BHUV

Pere Vicent Sabata, anonymous author: regarding the “goigs” of the
ms. 804 of the BHUV

JOAN MAHIQUES CLIMENT
jmahique@uji.es

Universitat Jaume I - IIFV

Resum: El ms. 804 de la Biblioteca Històrica de la Universitat de València és una col·lecció factícia de goigs en castellà que, en bona part, són fulls impresos datats o datables del segle XVIII. L'article comença amb un esbós general sobre el contingut i les característiques d'aquest volum. Després, se centra en alguns goigs manuscrits atribuïts a Pere Vicent Sabata conservats en el ms. 804 o en el ms. 3619 de la Biblioteca de Catalunya. Finalment, a partir d'una anàlisi de l'estil i de les relacions intertextuals, es fa una proposta d'atribució de tres poesies més, dues d'elles impreses, que fins ara mai no havien estat assignades a Pere Vicent Sabata. L'article es clou amb la transcripció de vuit obres poètiques del gènere gogístic escrites o atribuïdes a l'autor susdit.

Paraules clau: segle XVIII, goigs, poesia anònima, autoria, Pere Vicent Sabata, edició

Abstract: The Ms. 804 of the Biblioteca Històrica of the University of Valencia is a miscellany volume of “goigs” (popular religious songs) printed, for the most part, in Spanish as broadsides dated from the 18th century, explicitly or not. This paper begins with an overview of the content and characteristics of this volume. Then it focuses on a few handwritten “goigs” attributed to Pere Vicent Sabata which have been preserved in the Ms. 804 or in the Ms. 3619 of the Biblioteca de Catalunya. Finally, three more poems -two of them printed- are attributed to him through an analysis of the style and intertextual relationships. Until now any of them had never been attributed to Pere Vicent Sabata. This paper concludes with the transcription of eight “goigs” written or attributed to the aforementioned author.

Keywords: 18th century, “goigs” (popular religious songs), anonymous poetry, authorship, Pere Vicent Sabata, editing

---

* Aquest treball s'ha desenvolupat en el marc del projecte “Itineraris de l'hagiografia hispànica a l'edat moderna: evolució i difusió del llegat devocional” (PID2022-139820NB-I00), finançat per MCIN/AEI/10.13039/501100011033/FEDER, UE.

DATA PRESENTACIÓ: 19/02/2024 ACCEPTACIÓ: 27/03/2024 · PUBLICACIÓ: 01/06/2024

1. Els goigs valencians del ms. 804 de la BHUV

El ms. 804 de la Biblioteca Històrica de la Universitat de València (BHUV) és un volum factici de goigs que, en bona part, són fulls impresos datats o datables del segle XVIII.¹ Tot i això, hi ha algunes còpies manuscrites i també alguns testimonis del primer quart del segle XIX. En tot cas, aquest manuscrit forma part del fons que Francesc Borrull i Vilanova (1745-1837) llegà a la Universitat de València, la qual cosa ens permet establir un límit *ad quem* pel que fa la datació de tots els testimonis que s'hi inclouen. En termes generals, aquesta col·lecció transmet llaors als sants i al catolicisme escrites en castellà i vinculades a devocions locals d'arreu del País Valencià, tot i que molt ocasionalment també s'hi inclouen referències a indrets d'Aragó i de Catalunya, entre d'altres. Cada una de les peces en qüestió duu assignat un guarisme, que va de l'1 al 273.

Els goigs s'agrupen, a grans trets, per seccions temàtiques.² Del G1 al G25 tenim goigs centrats en Crist, la Trinitat, la Sagrada Família o l'eucaristia. El bloc següent, del G26 al G124, dona pas a les advocacions marianes, mentre que els sants —només els homes— ocupen el tram que va del G125 al G242. La part final està reservada a les santes, del G243 al G271. Les seccions tendeixen a ordenar cada una de les peces alfabèticament. Així, per exemple, la secció de les santes inclou santa Anna, santa Apol·lònia, santa Bàrbara, santa Caterina d'Alexandria, santa Caterina de Ricci, santa Caterina de Sena, santa Clara d'Assís, santa Clara de Montefalco, santa Elena, santa Agnès (“santa Inés”), santa Llúcia, santa Maria Magdalena, santa Maria Magdalena de Pazzis, la beata Mariana de Jesús, santa Marta, santa Rita, santa Rosa de Lima, santa Rosa de Viterbo, santa Tecla, santa Teresa de Jesús i santa Úrsula.

Si ens fixem en l'àrea geogràfica que cobreix aquesta col·lecció gogística, la localitat que té una presència més intensa i diversa és la ciutat de València, representada per més de 70 goigs, però també s'esmenten moltes devocions vinculades a altres pobles valencians com els següents: Lliria (G208), el Puig (G103), Albuixec (G35), Meliana (G13), Burjassot (G44), Quart de Poblet (G83), Xirivella (G114), Alfafar (G67), Silla (G18), l'Alcúdia (G95), Algemesí (G113, G217), Alzira (G93, G264), Carcaixent (G39, G115), Cullera (G50), Sumacàrcer (G19), Bocairent (G14), Xàtiva (G110, G228), Benigànim (G38), Potries (G146) i Gandia (G166). Les devocions del ms. 804 dibuixen un itinerari que, des de la Foia de Bunyol fins als Ports i el Maestrat, passa per Xiva (G128), Bunyol (G204), Requena (G149), Utiel (G106), Alpont (G57), Altura (G15, G769), Xèrica (G62), Caudiel (G94), Castellfort (G72), Ares del Maestrat (G234), Portell de Morella (G73), Vallivana (G124), Vallibona (G155) i Sorita (G40). Des de Requena es podria anar vers Albacete, a Jorquera (G61); i

---

1 La part manuscrita és descrita sumàriament per Gutiérrez del Caño (1913: II, 74, núm. 1061). Sobre els goigs de Pere Vicent Sabata copiats al ms. 804, vegeu Querol Coll (2006: 415; 2015: 29 i 36).

2 A continuació, i al llarg de l'article, trobareu diverses sigles alfanumèriques formades per la lletra G —en majúscula— més una xifra. Aquesta és la manera d'identificar que el testimoni en qüestió forma part de la col·lecció de goigs del ms. 804 de la BHUV i que duu assignat el número que segueix a la G. Així, per exemple, G28 significa que aquests goigs del manuscrit en qüestió duen explícitament el guarisme 28, que un antic posseïdor o bibliotecari va escriure per tal d'establir l'ordre de les composicions.

des dels Ports es podria fer una incursió cap a l'Aragó, per Bellmunt de Mesquí (G150), la Pobla de Valverde (G123), Vila-roia dels Pinars (G141), Orihuela del Tremedal (G122) o Saragossa (G100). Si després, en tornar d'Aragó al País Valencià, seguim l'itinerari des del Maestrat fins a la Plana, la passió pels goigs ens duria per Catí (G76), Albocàsser (G219), la Serratella (G180), Benlloc (G26), Castelló de la Plana (G80), Nules (G119) i Onda (G7), o potser baixariem fins a les Terres de l'Ebre tot passant per Sant Mateu (G32, G142, G214), la Jana (G33, G34, G137, G138, G165), Traiguera (G43, G74) Vinaròs (G89, G133) i Tortosa (G52). A diferència del que observem al Maestrat i als Ports, les referències gogístiques a pobles de les comarques alacantines són més migrades: hi trobem Cocentaina (G87), Agres (G29), Onil (G116), Biar (G77), Relleu (G86), Orxeta (G210) i la Vila Joiosa (G265).

La major part dels fulls solts impresos no indiquen l'impressor, l'establiment tipogràfic i la data. Hi ha, però, algunes excepcions. Només en un cas el peu d'impremta indica Barcelona, per Maria Àngela Martí viuda, sense data (G52). Tots els altres impressors esmentats estaven establerts a València, i les dates referenciades van del 1758 al 1808.³ Un altre aspecte que cal destacar d'aquests goigs és que són gairebé sempre anònims, la qual cosa no és gens estranya, perquè les obres d'aquest gènere rarament fan esment del nom de l'autor. En aquest aspecte, però, el que cal remarcar no és pas l'anonimat de la major part de poesies del volum sinó el fet que hi incloga quatre obres manuscrites explícitament assignades a Pere Vicent Sabata (1662-1733). De fet, és l'autor més vegades esmentat al llarg del volum:⁴

Goços a san Antonio Abad venerado en su capilla de la villa de Vinaroz, compuestos por el doctor Pedro Vicente Zapata, de la villa de San Mateo (G133)

Goços a san Nicolás obispo de Mira, venerado como patrono de la Escuela o Estudio de Gramática en la villa de San Mateo, compuestos por el doctor Pedro Vicente Zapata, maestro de dicho estudio (G214)

Goços a san Roque cuya imagen fue redimida y se venera en el Real Convento de la Merced de la ciudad de San Felipe, compuestos por el doctor Pedro Vicente Zapata, de la villa de San Mateo (G226)

Goços al beato Serafín de Montegrnario, religioso capuchino, compuestos por el doctor Pedro Vicente Zapata, de la villa de San Mateo (G231)

---

3 Els tallers tipogràfics que hi apareixen explícitament són els hereus de Jerónimo Conejos el 1758 (G43), el 1759 (G64, G218) i el 1763 (G215); Salvador Faulí sense data (G157) i el 1768 (G158); la viuda de Josep d'Orga el 1769 (G95); Francisco Burguete sense data (G68b, G71, G80) i el 1776 (G6); Agustí Laborda sense data (G29, G127, G203) i el 1771 (G239), Agustí Laborda i Campo sense data (G232) o Laborda sense data (G13); la viuda d'Agustí Borda el 1808 (G51); Benito Monfort el 1760 (G109, G216), el 1767 (G57), el 1771 (G130), el 1775 (G65) i el 1777 (G79); Miguel Esteban el 1796 (G86). I sempre sense indicació de l'any, hi trobem Josep Esteban (G99, G268) o Josep Esteban i Cervera (G31), Manuel Muñoz i Companyia (G32), Onofre Garcia (G67) i Josep Garcia (G74).

4 En tot el volum només s'esmenten els noms de dos autors: a banda dels goigs assignats a Pere Vicent Sabata, G54, un full imprès amb els *Goços a la Inmaculada Concepción de la Virgen Nuestra Señora*, duu al capdamunt una nota manuscrita: "Su autor, don Miquel Chornet". Els goigs comencen així: "Del mismo Dios elegida / para ser su madre amada".

Al final d'aquest treball oferim una edició dels quatre poemes. En aquest punt és important constatar que els mateixos goigs en llaors de sant Serafi de Montegranaro (G231) també es conserven, sense indicar-ne l'autor, als f. 76r-77v del ms. 3619 de la Biblioteca de Catalunya, tot just on s'ha conservat la major part de l'obra coneguda atribuïble a Sabata. Més endavant aportarem més dades rellevants sobre aquest manuscrit factici. De moment, ens centrarem en el ms. 804: les quatre obres compostes "por el doctor Pedro Vicente Zapata" foren dutes a terme per un únic copista, probablement del primer quart del segle XIX, que també transcriu tres peces més sense rúbrica atributiva. Dos de les tres peces es relacionen amb el seminari de la ciutat de València, és a dir, el Col·legi i Seminari de la Presentació de la Verge Maria al Temple, també conegut com el Col·legi de Sant Tomàs de Villanueva.⁵ La tercera peça són uns *Gozos a san Gregorio de Ostia venerado en la capilla del Molino de En Salom* (G175) que ens permeten precisar un poc més la datació d'aquests testimonis manuscrits: "Y esta agua en mil setecientos / novena y seis vence, acaba / la oruga que destrozaba / a En Salom por momentos". Evidentment, el fet que aquesta composició esmentava una efemèride del 1796 ens indueix a pensar que també són posteriors a aquesta data no només G175 sinó també les còpies de G133, G214, G226, G231, G121 i G233. Aquesta cronologia també ens permet confirmar que les quatre peces de Pere Vicent Sabata no són autògrafes, perquè aquest autor va morir el 1733. A més, el mateix desajust cronològic ens permet assegurar que G175 no fou escrit de cap manera per Sabata. Ara bé, G121 i G233 ens plantegen un dubte: poden atribuir-se al poeta susdit?

L'objectiu d'aquest article és, precisament, plantejar la possibilitat que el mestre Sabata fos l'autor d'alguns goigs anònims del ms. 804, no només dels manuscrits sinó també dels impresos. Els arguments que utilitzarem per bastir aquesta hipòtesi es basen en l'anàlisi d'estil i lèxic de les obres en qüestió, però sempre que s'escaiga també tenen en compte la transmissió textual, les devocions particulars i la localització geogràfica. Abans d'entrar en aquesta anàlisi, haurem d'esbossar una visió general sobre la vida i l'obra de Pere Vicent Sabata.

2. Pere Vicent Sabata i la seua obra poètica

Pere Vicent Sabata (1662-1733) va nàixer i va morir a Sant Mateu del Maestrat, on va ser mestre de gramàtica, tot i que també va exercir el mateix ofici a Morella i Vinaròs.⁶ A Sant Mateu va començar el 1687 com a ajudant del seu oncle Miquel Grifolla, però el mateix any es traslladà a Roma, on va restar fins el 1692. A partir d'aleshores, no tenim dades sobre les seues tasques

---

5 *Gozos de la Virgen María del Templo que se cantan [en] el colegio de Santo Tomás de Villanueva de Valencia todos los sábados después de la salve* (G121), *Gozos de santo Tomás de Villanueva que cantan los colegiales de su Colegio de Valencia todos los sábados después de la salve* (G233).

6 Coneixem una bona part de les dades biobibliogràfiques de Pere Vicent Sabata gràcies a Ximeno (1747-1749: II, 238-239), que va poder recopilar informació pocs anys després de la mort del mestre santmateuà. De tota manera, altres recerques documentals, algunes prou recents, han aportat noves dades que, en part, reprenem a partir de la síntesi de Querol Coll (2015: 14-36; 2011; 2006), on són referenciats altres estudis sobre la mateixa qüestió.

docents fins el 1698, quan es va posar al capdavant de l'Estudi de Sant Mateu degut a la mort del seu oncle, a qui va substituir. Entre 1710 i 1711, en plena Guerra de la Successió, fou empresonat pels botiflers al castell de Peníscola. Abans o després d'aquest episodi hauria pogut treballar com a mestre a l'Estudi de Morella, tot i que no hi ha cap constatació documental, més enllà de la datació i localització morellana d'alguns poemes seus. Sí que es pot precisar la seua vinculació contractual amb l'Estudi de Vinaròs, des de gener de 1720 fins a gener de 1723. No hi ha notícies posteriors que aporten dades exactes sobre la seua trajectòria professional.

Com a poeta, la major part de la producció que se li pot atribuir es conserva al ms. 3619 de la Biblioteca de Catalunya, descrit per Maria Toldrà a la base de dades *MCEM* (Id 315).⁷ Les poesies, cançons i danses que s'hi transmeten foren compostes específicament per a diverses festes religioses o civils que en bona mesura coneixem gràcies a les precisions dels testimonis manuscrits, que no poques vegades aporten informació sobre la data, el lloc i el motiu o circumstàncies de l'efemèride en qüestió. Si més no, tenim constància d'obres dels anys 1697-1723, sobretot en poblacions del Maestrat:⁸ el monestir de Benifassà, Xert, Sant Mateu, la Salzadella, Cervera, Vinaròs, Peníscola i Vilanova d'Alcolea. El mestre Sabata es va moure també pels Ports (el Forcall, Morella i Vallivana), però també en altres localitats de la zona com Uldecona a Catalunya o Cantavella a Aragó.⁹ Aquestes són les localitzacions que fins ara s'han pogut concretar tant de la informació textual o paratextual del ms. 3619 com de la recopilació de documentació arxivística. De tota manera, la nostra intenció és demostrar que el ms. 804 de la BHUV també aporta dades que permeten afegir noves localitzacions en el mapa de les obres d'aquest poeta santmateuà.

De moment, però, continuarem exposant quin és l'estat actual de la qüestió. De tots els poemes copiats al ms. 3619, no n'hi ha ni un que esmente explícitament el nom de Pere Vicent Sabata. De fet, en tot el volum hi ha només un poema que haja permès determinar l'autoria del mestre Sabata. Concretament, Querol Coll (2011: 491-492; 2015: 21) va deduir amb encert que la rúbrica d'un dels poemes copiats ("Décima que compuso forzada de repente el doctor Zapata, mi abuelo materno",

---

7 Abans de l'existència de *MCEM*, la mateixa descripció del ms. 3619 es publicà a Toldrà & Gudayol (2006: 478-489).

8 Sobre els llocs on es contextualitza l'obra festiva de Pere Vicent Sabata, reiterem la informació que aporten Querol Coll (2015: 28) i Sanchis Francés (2021: 387). Només hi afegim la referència a Vilanova d'Alcolea, localitat que és explícitament anomenada en dos villancets en llaors de sant Bartomeu, que comencen així: "Hoy de san Bartolomé", "Zagalejos que en voces sonoras de gala y primor" (*MCEM*, Id 315, núm. 16-17). El descriptor "Vilanova" que apareix al marge del *Romance para el día del regalo* (*MCEM*, Id 315, núm. 103) ha estat interpretat per Querol Coll (2011: 491; 2019: 99) no com un topònim —Vilanova d'Alcolea, posem per cas— sinó com el cognom de l'autor. El mateix estudiós recorda que un dels poemes del ms. 3619 atribuïbles a Sabata fa esment a un tal Villanueva, engarjolat a Peníscola: "Y en una hedionda cueva / tiene preso a Villanueva" (Querol Coll 2015: 106).

9 Tal com indica Querol Coll (2006: 415), hi ha documentació exhumada per altres estudiosos que confirma que "el 12 de febrer del 1707, els jurats d'Uldecona van pagar 2 lliures i 8 sous a Pere Vicent per haver fet la loa —composició poètica o dramàtica introductòria— per a les comèdies representades a la vila". Les referències a Cantavella i a diverses localitats del Maestrat i els Ports es basen en la informació que dona el ms. 3619; vegeu *MCEM* (Id 315) i Querol Coll (2015: 28; 2011: 491).

MCEM, Id 315, núm. 118) s’havia d’interpretar de la següent manera: el copista era Nicolau Morera Sabata, mentre que l’autor era el seu avi Pere Vicent Sabata. A partir d’aquesta informació, Querol ha atribuït de manera general la major part de les poesies festives copiades en el manuscrit. De fet, ja hem vist que G213 —un dels quatre poemes “*compuestos por el doctor Pedro Vicente Zapata*”— també fou copiat, sense indicar-ne l’autor, al ms. 3619. Aquesta prova valida clarament la hipòtesi de Querol. A més, Mahiques (2023) s’ha fixat en un altre element que sembla confirmar-la igualment; i és la presència d’almenys dos testimonis autògrafs, la qual cosa reforça encara més la idea que aquest còdex era molt proper a l’autor. Aquests autògrafs transcriuen dos poemes en llaors de sant Nicolau de Mira que, curiosament, també són copiats una altra vegada més en el mateix volum. *MCEM* (Id 315) identifica els quatre testimonis amb els núm. 92a-92b (datats el 1723) i 137a-137b (autògrafs, datats el 1697); els núm. 92a i 137a pertanyen a la lloa iniciada “Nicolás invicto, a cuyos”, mentre que els núm. 92b i 137b ens fan arribar unes dècimes que comencen així: “Constantino emperador”.

Ben segurament, aquests dos poemes es van utilitzar de manera indistinta per a celebrar la mateixa festa en llaors de sant Nicolau en anys diferents, és a dir, el 1697 i el 1723. Però quin element fa pensar que els núm. 137a-137b són autògrafs? Si observem directament el manuscrit, comprovarem que una ploma antiga hi va introduir diverses correccions —fragments ratllats i esmenats— sobre el text de 1697 que tenen tota l’aparença de ser variants d’autor. De fet, pel tipus de lletra, es dedueix clarament que l’amanuense d’aquests textos és exactament el mateix que introdueix les correccions posteriors amb variants alternatives. Per aquest motiu creiem que ens trobem davant d’autògrafs de Pere Vicent Sabata, que va corregir una primera redacció dels textos datada de 1697. Les esmenes incorporades coincideixen sistemàticament amb les lliçons respectives dels núm. 92a-92b, de 1723. Un simple cop d’ull al ms. 3619 permet concloure que la mà que copia els núm. 137a-137b és la mateixa que transcriu molts altres poemes del mateix volum, la qual cosa ens permet afirmar que són molts més els autògrafs que s’hi podrien trobar. Tot i això, es tracta d’un volum factici, amb papers de diverses mides, escrits per mans distintes. Per aquest motiu Mahiques (2023) es limita a cridar l’atenció sobre la presència d’autògrafs sense acabar de determinar, més enllà dels núm. 137a-137b, quins són els testimonis afectats.

En conclusió, la rúbrica referent al “doctor Zapata” i les variants i esmenes d’autor, combinats amb l’anàlisi general del ms. 3619, permeten precisar que moltes de les obres copiades són autògrafes i atribuïbles a Pere Vicent Sabata. Evidentment, aquesta visió general s’hauria de concretar amb l’edició i l’estudi individualitzats de cada una de les poesies en qüestió, la qual cosa permetria validar, si s’escau, aquestes hipòtesis. De moment, però, són molt poques les poesies del mestre Sabata sotmeses a aquest procés de validació.¹⁰

---

¹⁰ Querol Coll (2019, 2015, 2011), Sanchis Francés (2021) i Mahiques (2023) han publicat diverses obres del ms. 3619 atribuïdes a Sabata.

3. Pere Vicent Sabata, un autor anònim del ms. 804

El mestre Sabata va escriure molts poemes festius i no va sentir la necessitat d'explicitar que ell n'era l'autor. De les còpies autògrafes del ms. 3619, no n'hi ha ni una que en faça esment: ja hem indicat que només hi ha una composició copiada pel seu net, tal com indica la mateixa rúbrica quan identifica el "doctor Zapata" com "mi abuelo materno". En aquesta mateixa línia, cal afegir que, tal com ja hem apuntat, les quatre peces del ms. 804 explícitament assignades a Pere Vicent Sabata foren copiades després de la seua mort. Ben probablement, els materials del ms. 804 foren aplegats per una persona molt propera que tingué accés a la biblioteca i arxiu personal del mestre Sabata. En aquest aspecte, el ms. 804 s'assembla al ms. 3619, tot i que hi ha algunes diferències molt remarcables. Sobretot cal destacar que el ms. 3619 és gairebé íntegrament manuscrit i inclou autògrafs i còpies de l'època en què visqué Sabata. En canvi, el ms. 804 inclou un ventall molt divers de goigs impresos del segle XVIII que, en part, podrien coincidir amb les tres darreres dècades de la vida del poeta. No hi ha dubte, però, que tots els testimonis del ms. 804 escrits a mà són posteriors a la mort de Pere Vicent Sabata. Ara caldria analitzar el ms. 804 per tal de determinar si també hi ha altres poemes atribuïbles a Pere Vicent Sabata i es produeix, per tant, una circumstància similar a la que Querol va identificar en el ms. 3619: un poema amb rúbrica atributiva, però molts altres poemes anònims atribuïbles al mateix autor.

Tot seguit farem una proposta d'atribució de diversos goigs del ms. 804 tot comparant aquestes obres amb les del ms. 3619 ja atribuïdes a Pere Vicent Sabata. Per a la comparació de passatges, ens basarem en la tria lèxica i les paraules rima recurrents, així com les metàfores i imatges reiterades per l'autor. En aquest punt cal advertir que els goigs constitueixen un gènere basat en un llenguatge fins a cert punt formulari que reitera expressions estereotipades rastrejables en textos d'advocacions i èpoques distintes. Sens dubte, el fet que la construcció dels goigs es basen en la reiteració de fórmules lexicosemàntiques, constitutives d'un patrimoni col·lectiu, dificulta i fins i tot desaconsella l'ús d'aquesta metodologia analítica amb la finalitat de determinar-ne l'autoria. Ara bé, els textos del ms. 3619 reiteren un estil formulari molt particular, quasi mecànic i perfectament distingible, on s'intueix la ploma d'un únic artífex identificable amb Pere Vicent Sabata. Per això ens ha semblat oportú implementar aquest mètode comparatiu amb el benentès que hi ha un cert marge d'error i que, en tot cas, en el futur caldrà validar aquests resultats amb noves investigacions ulteriors. Evidentment, la comparació de seqüències textuais anirà acompanyada de l'anàlisi d'informació contextual sobre les devocions dels goigs i les localitzacions geogràfiques corresponents.

Una altra dificultat afegida rau en el fet que la major part dels textos del ms. 3619 són encara inèdits. De fet, les poesies editades per Querol Coll (2019, 2015) no són obres devotes. Sanchis Francés (2021) sí que publica dues obres en català en llaors de sant Vicent Ferrer. En tot cas, per a totes les obres encara inèdites, hem seleccionat una cinquantena de poemes del ms. 3619 que hem transcrit i que ens serviran per a dur a terme la nostra anàlisi comparativa. Per tant, els

nostres resultats no deixen de ser provisionals. En la mesura que es vaja publicant l'obra completa d'aquest poeta, caldrà analitzar més a fons quins goigs del ms. 804 se li poden atribuir i per què. De moment, després d'haver fet una primera lectura dels goigs, podem dir que el ms. 804 podria incloure, almenys, unes quantes desenes de fulls impresos amb goigs atribuïbles a Pere Vicent Sabata o a algun altre autor que, estilísticament, seria també molt proper al poeta de Sant Mateu i formaria part d'un mateix corrent poètic vinculat sobretot, però no només, a les devocions de València i del bisbat de Tortosa.

Per tal de centrar l'objecte de la nostra anàlisi, hem escollit tres composicions del ms. 804 que no duen indicació d'autor però que, segons el nostre parer, són atribuïbles a Pere Vicent Sabata. També, al final d'aquest treball, afegirem l'edició de vuit peces gogístiques: no només aquestes tres peces sinó també les altres quatre d'autoria reconeguda (G133, G214, G226, G231) més uns *Gozos para san Fidele, protomártir capuchino*, copiats al ms. 3619 sense indicació d'autor, tot i que en aquest cas hom pot considerar per vàlida la paternitat de Sabata. L'edició d'aquests vuit espècimens també permetrà el lector trobar-hi, de manera integrada i progressiva, algunes de les similituds que anirem assenyalant. En tot cas, les tres composicions que ara atribuïm, per primera vegada, a Pere Vicent Sabata són les següents:¹¹

[6] *Gozos a Nuestra Señora de Misericordia, patrona de la villa de Vinaroz* (G89)¹²

[7] *Gozos a san Benón, obispo de Misna, venerado en la villa de Villarroya de los Pinares, diócesi de Zaragoza* (G141)

[8] *Gozos de santo Tomás de Villanueva que cantan los colegiales de su colegio de Valencia todos los sábados después de la salve* (G238)

Indicades de manera explícita, les ubicacions geogràfiques d'aquests goigs són Vinaròs (2 i 6), Sant Mateu (3), Xàtiva (4), València (8) i la localitat terolenca de Vila-roia (7), no gaire lluny dels Ports. Tot i que el núm. 7 se circumscriu a l'Aragó, sabem que la mateixa devoció també era viva a Sant Mateu, la qual cosa ens duu encara més a prop de Pere Vicent Sabata.¹³ No s'indica en quin lloc es cantaven els núm. 1 i 5. Això sí, els sants implicats, que són Fidel de Sigmaringen i Serafí de

---

11 A partir d'ara utilitzarem els numerades 1-8 per a referir-nos a les vuit composicions que publiquem al final de l'article. Les numerades 6-8 són les que per primera vegada assignem a Sabata. Les núm. 1-5 coincideixen amb els *Gozos para san Fidele, protomártir capuchino* del ms. 3619 més les obres explícitament assignades a Sabata en el ms. 804.

12 Gómez Sanjuán (1976) publica aquests goigs i fa diversos comentaris i aclariments sobre el significat d'alguns passatges.

13 En la mateixa col·lecció factícia, just després de G141, hi ha un full solt, sense goigs, titulat *San Benón, obispo de Misna, venerado en la villa de san Mateo en su retablo de la iglesia de la Congregación de los Dolores de María Santísima* (G142). A més, hem localitzat un altre full, *sine notis* però del segle XVIII, amb els *Gozos a san Benón, obispo de Misna, venerado en la villa de San Mateo en la iglesia de la Congregacion de los Dolores de María santísima* (Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, signatura: D1-A3/205).

Montegranaro, formen part del repertori hagiogràfic del ms. 3619. En tot cas, si passem a l'anàlisi estilística, ens fixarem sobretot en tres característiques del llenguatge poètic de Pere Vicent Sabata.

En primer lloc, hem de destacar la profusió d'apocosis, complements nominals de caràcter explicatiu i complements atributius o predicatius que ocasionalment faciliten el còmput sil·làbic o l'establiment de les rimes tot vestint els versos amb una pàtina artificiosa. A vegades, aquest recurs es combina amb algun hipèrbaton. Tot i que aquests elements no són insòlits en aquest gènere poeticomusical, el mestre Sabata en fa un ús abusiu. Els goigs de sant Fidel de Sigmaringen utilitzen aquest recurs tot just per aparellar les rimes del refrany: “Ya empezaste **fructuoso** / a ser fiel legislador / [...] / En capuchinos, **gustoso**, / entraste con gran temor” (1). Doncs bé, els núm. 6, 7 i 8 recorren al mateix gir estilístic, que també es fa visible just abans del refrany o en el refrany mateix.¹⁴

En segon lloc, pel que fa a les combinacions de rimes, ben sovint es reiteren en poemes diferents les mateixes parelles o grups de paraules. A més, es detecta la pruija de fer rimar formes verbals personals —sobretot en pretèrit perfet simple— o incisos i connectors que reblen el vers. El poeta també reitera paraules i imatges poc usuals en poemes diferents, la qual cosa permet conjecturar que algunes expressions recurrents formen part del seu ideolecte literari.

Finalment, el poeta abusa del lèxic bel·ligerant i la semàntica d'esperit competitiu, més propis de la controvèrsia religiosa o de les competicions esportives actuals, per a encimbellar els protagonistes oposant-los, fins i tot, als altres campions de l'hagiografia catòlica. Fins i tot es documenten casos de comparacions entre un sant i Déu, amb una inversió simbòlica dels rangs. A més, el lèxic bel·ligerant és aprofitat per a desacreditar els sequaços de l'heretgia, l'error o la persecució religiosa. En aquest punt, tampoc són infreqüents les referències a dimonis, el diable o Lluçifer. Com que l'anàlisi detallada d'aquests aspectes no és possible en l'espai de què disposem ara mateix, ens limitarem a seleccionar i oferir, en les taules següents, alguns passatges que considerem prou significatius.¹⁵ Les semblances es poden observar a primera vista i són ben eloqüents, la qual cosa ens eximeix de qualsevol comentari addicional.

---

14 “**Por reina de cielo y tierra** / el cristianismo os adora” (6); “Y pues el pez es señuelo / que os acredita **pastor...**” (7); “Dais por Dios **en fiel presente** / un colegio que es **blasón** / **de aquella presentación:** / María, **su presidente,** / donde se ve tan **patente** / milagrosa la piedad” (8).

15 En les taules que trobareu tot seguit, les citacions de fragments de poemes inèdits que formen part del ms. 3619 s'identifiquen només a través de l'incipit del poema. La identificació exacta dels poemes en qüestió es pot aconseguir combinant aquesta informació amb la descripció de MCEM (Id 315). A la primera columna de les taules hem afegit alguns passatges puntuals de goigs del ms. 804 que no són els núm. 6, 7 o 8, però que podrien ser atribuïts a Sabata després d'una anàlisi que ho aconsellés.

Dels goigs publicats en aquest article o dels inclosos en el ms. 804	Dels poemes del ms. 3619 atribuïbles a Pere Vicent Sabata
<p>El guarismo pierde y yerra la cuenta al punto, Señora. (6)</p> <p>De los milagros obrados pierde la cuenta el guarismo, pues es la cuenta un abismo de muertos resucitados. (7)</p> <p>Vuestros milagros a cuenta no se pueden reducir. Bastará solo decir que es milagro hacer la cuenta. (8)</p> <p>Los milagros, que obráis tantos, son sin número, infinitos. (1)</p> <p>De los milagros que obraste pierde el guarismo la cuenta y muchos, según se cuenta, difuntos resucitaste. (2)</p> <p>Los milagros que aquí obráis son más que del sol minutos. (3)</p> <p>Tus prodigios celebrados nadie contarlos intenta, pues suma mucho esta cuenta solamente en los quebrados. (G122)</p> <p>De los prodigios obrados pierde el guarismo la cuenta, pues son cerca de setenta los muertos resucitados. (G170)</p>	<p>Son tan raros sus portentos que se amedrenta el abismo, se confunde el paganismo... Y así son innumerables que, para haber de contarles, pierde la cuenta el guarismo. ("De un santo que suda y ha")</p> <p>Vos que a infinitos difuntos vida diste en varias partes y sin cesar vais obrando portentos innumerables... ("Nicolás invicto, a cuyos")</p> <p>Si reducir los milagros a cuenta mi pluma osa son pocas y no bastantes del mar las arenas todas. ("Nunca ciñeron mis sienes")</p> <p>Este no solo en vida prodigios hizo sin cuenta y sin medida; sí que, muerto también, con varios modos da vida a muchos y consuelo a todos. ("¿Quieren saber, señores?")</p> <p>Aunque guardó cuidadosa la aritmética en su archivo [...] los difuntos que otra vez por vos la vida han tenido, juzgo que, por ser ya tantos, habrá la cuenta perdido. ("Más fácil fuera hallar fin")</p>
Dels goigs publicats en aquest article o dels inclosos en el ms. 804	Dels poemes del ms. 3619 atribuïbles a Pere Vicent Sabata
<p>De misericordias Padre se llama Dios en plural, mas vos, por lo singular, de misericordia Madre. (6)</p> <p>En borrascas y tormentas sois el iris celestial. [...] Si Neptuno nos atierra, sois piadosa valedora. (6)</p> <p>Vos sois de la tempestad el iris más prodigioso. (G137)</p>	<p>Y así diré con osar que sois santo de los santos y, si son todos los santos plural, vos sois singular. ("Constantino emperador")</p> <p>Capitán tan valeroso, baluarte que así atierra... ("Un sol con ardientes rayos")</p> <p>Todo el infierno se atierra solo al oír vuestro nombre. ("Si de Antonio las proezas")</p>

Dels goigs publicats en aquest article o dels inclosos en el ms. 804	Dels poemes del ms. 3619 atribuïbles a Pere Vicent Sabata
<p>Y pues atlante del cielo sois con tan noble fervor, sednos Benón, en el suelo, ángel, guía y defensor. Aunque el hereje os destierra, vuestro rebaño guardáis y de allí lo sustentáis con luz del cielo en la tierra. (7)</p>	<p>Fue Nicolás a Dios fiel, claro norte para el suelo, astro hermoso para el cielo y el azote de Luzbel: del verbo eterno broquel, de la pureza el atlante, de herejías el montante. ("De un santo que suda y ha")</p>
<p>Revelaciones tuviste muchas en aqueste suelo y, con éxtasis, al cielo algunas veces subiste. Siempre estuviste endiosado en alta contemplación. (2)</p>	<p>Que sois aquel gran pastor, de la Iglesia fuerte atlante, [...] Con la herejía no pudo tu cristiandad deslustrarse. ("Si no me mienten las señas")</p>
<p>Cristóbal a Dios llevó... y fue gran carga al gigante, pero a vos, o fuerte atlante, muy suave os pareció. (G134)</p>	<p>De la torpeza azote, de la pureza atlante... ("Aclamada Talía")</p>
<p>Porque nuevo sol te admire el mundo, el abismo y cielo, no hay región en todo el suelo que a tu influjo no respire. (G140)</p>	<p>Vos que al deslenguado Arrio, como del concilio atlante, diste un cruel bofetón por castigo y por ultraje... ("Nicolás invicto, a cuyos")</p>
<p>Dios del cielo os escogió en cuerpo y alma gigante para ser divino atlante de quien los cielos crió. (G152)</p>	<p>Este atlante es el abad Antonio que, siempre inmune, jamás probó del demonio la penosa servidumbre. ("Ese Jasón valeroso")</p>
<p>El que os invoca confía que si os llamare del suelo le despachéis del cielo el consuelo y alegría. (G156)</p>	<p>Hoy hace fiestas el cielo a Nicolás de Patara, y su gran virtud y rara también la celebra el suelo. ("Al festín, al festín, estudiantes")</p>

La comparació de passatges posa en evidència que els tres goigs que atribuïm a Pere Vicent Sabata, és a dir, els núm. 6, 7 i 8, estan intertextualment relacionats amb la resta d'obres d'aquest autor. Aquest és precisament el motiu que ens ha dut a assignar-los al mestre de gramàtica, tot i que som conscients que també són plausibles altres hipòtesis: per exemple, podria donar-se el cas d'autors diferents, però immersos en el mateix context cultural i literari, un context on, això sí, Pere Vicent Sabata estigué involucrat. En aquest supòsit, no es podria descartar la convivència de diversos poetes que reproduïen, en bona mesura, els mateixos tòpics i formes poètiques. Sovint, el mestre de Sant Mateu s'ha relacionat amb un altre escriptor coetani, el morellà Carles Gassulla d'Ursino, la producció del qual ha estat estudiada i parcialment publicada per Escartí (2013, 2015). En el *Pensil*

celeste de flores, manuscrit on s'ha copiat la major part de la poesia de Gassulla d'Ursino, s'inclouen també uns goigs de sant Sebastià que bé podrien comparar-se amb els *Goços a Nuestra Señora de Misericordia, patrona de la villa de Vinaroz* (6):¹⁶

Prodigioso tutelar,
Sebastián, mártir sagrado,
sednos con Dios abogado
en la tierra y por el mar. (Bover Puig 1974: 13)

El cas és que una *Novena de san Sebastián*, impresa a València per Diego Forner el 1753, incloïa els goigs d'aquest sant tot indicant-ne l'autor i la data: "Pedro Vicente Zabata, año 1721" (Bover Puig 1974: 13); i una altra edició de 1843 en repetia la mateixa informació. ¿Qui va escriure, doncs, aquests goigs en llaors de sant Sebastià: Pere Vicent Sabata o Carles Gassulla d'Ursino? Tot i que d'antuvi no sembla que hi haja cap motiu per a bandejar la informació d'un testimoni que no és gaire posterior a la mort de l'autor, com l'imprès de 1753, la veritat és a hores d'ara que no hem aconseguit localitzar cap exemplar de l'esmentada novena que pugua aportar alguna dada rellevant al respecte. No hi ha dubte, però, que les obres de Gassulla i de Sabata s'il·luminen mútuament i poden aportar dades molt rellevants per a l'estudi del ms. 804.

A continuació oferim una edició de vuit peces gogístiques que hem transcrit tot modernitzant les grafies segons la normativa actual del castellà. Recordem que el núm. 1 no té rúbrica atributiva però forma part del ms. 3619 i es pot atribuir amb garanties a Pere Vicent Sabata. Els altres poemes són extrets del ms. 804: els testimonis dels núm. 2-5 són escrits a mà i expliciten l'autoria; en canvi, l'atribució dels núm. 6-8 és resultat de l'anàlisi exposada en aquest article. Els núm. 6 i 7 són impresos, mentre que el núm. 8 és manuscrit.

---

16 Vegeu Escartí (2013: 155) i MCEM, Id 2273, núm. 70 (*Goços al ínclito mártir san Sebastián, venerado en el término de Vinaroz*).

Bibliografia

- Bover Puig, Juan (1974). “Los gozos de san Sebastián y su presunto autor: Pedro Vicente Zapata”, *Vinaroz*, any XVII, núm. 926 extraordinari, 21 de desembre de 1974, p. 13.
- Escartí, Vicent Josep (2013). “Carles Gassulla d’Ursino (1674-1745) i el *Pensil celeste de flores*. A propòsit d’un autor quasi desconegut”, *eHumanista/IVTTRA* 3, p. 143-229.
- Escartí, Vicent Josep (ed.) (2015). Carles Gasulla d’Ursino, *Poesia festiva*. València: Alfons el Magnànim.
- Gómez Sanjuan, José A. (1976). “Nuestra Señora de Misericordia”, *Vinaroz*, any XVIII, núm. 1000 extraordinari, 22 de maig de 1976, p. 13.
- Gutiérrez del Caño, Marcelino (1913). *Catálogo de los manuscritos existentes en la Biblioteca Universitaria de Valencia*. València: Librería Maragat, 3 vol.
- Mahiques Climent, Joan (2023). “La poesia festiva a l’Estudi de Gramàtica de Sant Mateu: obres en llaors de sant Nicolau de Mira atribuïdes a Pere Vicent Sabata”, *en premsa*.
- MCEM = Eulàlia Duran (dir.): *MCEM. Base de dades de Manuscrits Catalans de l’Edat Moderna*. Barcelona: Institut d’Estudis Catalans. <https://mcem.iec.cat/> [consulta: 22/12/2023]
- Querol Coll, Enric (2006). “Una obra recuperada i altres notícies sobre Pere Vicent Zabata, poeta santmatevà”, *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura* 82, p. 411-421.
- Querol Coll, Enric (2011). “Poetes i militars al Maestrat i els Ports a la Guerra de la Successió”, *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura* 87, p. 489-504.
- Querol Coll, Enric (2015). *La presa de Sant Mateu del Maestrat pels anglesos a la Guerra de la Successió. “Diaria y verídica relación de lo sucedido en el asedio de la villa y plaza de San Mateo” (1706), de Pere Vicent Sabata, i la traducció a l’anglès: “A journal of the siege of San Matheo” (1707)*. Benicarló: Onada.
- Querol Coll, Enric (2019). “Tres poetes del Maestrat a l’edat moderna: Jaume Prades, Melcior Febrer i Pere-Vicent Sabata”, *Empelt* 2, p. 87-100.
- Sanchis Francés, Raül (2021a). “La *Dansa per a sant Vicent Ferrer* del manuscrit 3619 de la Biblioteca de Catalunya i el seu context coreoteatral festiu”, *Revista Valenciana de Filologia* 5, p. 377-419.
- Toldrà, Maria & Anna Gudayol (2006). *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714). Volum I*. Barcelona: Biblioteca de Catalunya. Compilació a cura de Maria Toldrà amb la col·laboració d’Anna Gudayol. Direcció d’Eulàlia Duran. Barcelona: Institut d’Estudis Catalans.
- Ximeno, Vicente (1747-1749). *Escritores del Reyno de Valencia*. València: Joseph Estevan Dolz, 2 vol.

Edició de goigs atribuïts a Pere Vicent Sabata

[1]

Gozos para san Fidele, protomártir capuchino

Entrada

Pues fuiste fiel defensor
de Cristo y tan portentoso,
sed vos, Fidele glorioso,
con Dios nuestro intercesor.

En Sigmaringa naciste, 5
lugar corto en la Suecia,
mas de la grande Antuerpia
el noble origen trujiste.
De Marcos rey, el honroso 10
nombre tuviste anterior.
Sed vos, Fidele glorioso,
con Dios nuestro intercesor.

En la tierna mocedad
fuiste a letras entregado
y, en ellas, todo a Dios dado, 15
creciste como en la edad.
Docto fuiste y virtuoso
y con nombre superior.
Sed vos, Fidele glorioso,
con Dios nuestro intercesor. 20

A filosofía y leyes,
en Friburgo os aplicaste
y, en ambas ciencias, lograste
los merecidos laureles. 25
Fuiste abogado famoso,
de la ley fiel relator.
Sed vos, Fidele glorioso,
con Dios nuestro intercesor.

A visitar los lugares
santos de Roma vos fuiste 30
con otros a quienes diste
preceptos muy singulares.

Ya empezaste fructuoso a ser fiel legislador. Sed vos, Fidele glorioso, con Dios nuestro intercesor.	35
Dejado el primer intento del siglo, al celeste aprisco del patriarca Francisco dirigiste el pensamiento. En capuchinos, gustoso, entraste con gran fervor. Sed vos, Fidele glorioso, con Dios nuestro intercesor.	40
El nombre os mudan, por suerte, en Fidele en vaticinio que presentáis martirio siendo fiel hasta la muerte. Fuiste en todo religioso, insigne predicador. Sed vos, Fidele glorioso, con Dios nuestro intercesor.	45 50
Guardaste toda la vida la pureza virginal, llamando vicio bestial al vicio de la lascivia. Vuestro cuerpo congojoso macerabais con rigor. Sed vos, Fidele glorioso, con Dios nuestro intercesor.	55 60
Por superior y prefecto de las cristianas misiones, a los pueblos de grisonos fuiste enviado, en efecto. El martirio valeroso sufriste allí con valor. Sed vos, Fidele glorioso, con Dios nuestro intercesor.	65
Trasasó tu santo cuerpo	

de una lanza la dureza y, herida vuestra cabeza, os dejaron allí muerto: protomártir animoso, y de herejes sois terror.	70
Sed vos, Fidele glorioso, con Dios nuestro intercesor.	75
En un hoyo fue arrojado, con sangrienta crueldad para ocultar la maldad, vuestro cadáver sagrado.	80
En sepulcro más honroso después os puso el Amor. Sed vos, Fidele glorioso, con Dios nuestro intercesor.	
Una fragante azucena de vuestro sepulcro en medio nació y, con ella, remedio consiguió la mayor pena.	85
De vuestro pecho precioso, la raíz salió de esta flor.	90
Sed vos, Fidele glorioso, con Dios nuestro intercesor.	
Los milagros, que obráis tantos, son sin número, infinitos, y el mundo publica a gritos que exceden a los más santos.	95
Vuestro amparo es poderoso y a todos fiel bienhechor. Sed vos, Fidele glorioso, con Dios nuestro intercesor.	100
<i>Tornada</i> Pues fuiste fiel defensor de Cristo y tan portentoso, sed vos, Fidele glorioso, con Dios nuestro intercesor.	

Testimoni base: Biblioteca de Catalunya, ms. 3619, f. 76r-77v

[2]

Gozos al beato Serafín del Montegranario, religioso capuchino, compuestos por el doctor Pedro Vicente Zapata de la villa de San Mateo

Con ardiente devoción y con amor extremado, de vos, Serafín sagrado, pedimos la intercesión.	
Vuestro nacimiento fue allá en el Montegranario, do os dieron el vestuario de la católica fe. Cuando fuiste bautizado, Félix fue la apelación. De vos, Serafín sagrado, pedimos la intercesión.	5 10
Niño aún, de buena gana la abstinencia ya observabais y a pan y agua ayunabais tres días en la semana. Estos y otros con cuidado guardaste en la religión. De vos, Serafín sagrado, pedimos la intercesión.	 15 20
Fuiste humilde pastorcillo, huyendo en los tiernos años de este mundo los engaños con ánimo muy sencillo: mientras pacía el ganado, estabais en oración. De vos, Serafín sagrado, pedimos la intercesión.	 25
Cuando el hábito os vistieron de capuchino, gustoso, el nombre muy amoroso de Serafín os pusieron. Feliz fuiste en este estado y de santo en la opinión.	 30

De vos, Serafín sagrado, pedimos la intercesión.	35
Tu humildad supo vencer la altivez con la obediencia y, en vencer la incontinencia, tuviste poco que hacer. Casto fuiste en sumo grado, más que el divino Platón. De vos, Serafín sagrado, pedimos la intercesión.	40
Revelaciones tuviste muchas en aqueste suelo y, con éxtasis, al cielo algunas veces subiste. Siempre estuviste endiosado en alta contemplación. De vos, Serafín sagrado, pedimos la intercesión.	45
Porque dieseis al través estando en oración puesto, el demonio con denuesto os tiraba de los pies. Este espíritu malvado nunca os causó turbación. De vos, Serafín sagrado, pedimos la intercesión.	55
Dios os dio muy liberal espíritu de profecía, creciendo de día en día vuestra virtud sin igual. Otro Elías abrasado fuiste en la meditación. De vos, Serafín sagrado, pedimos la intercesión.	60
De los milagros que obraste pierde el guarismo la cuenta y muchos, según se cuenta,	65
	70

difuntos resucitaste:
todo enfermo, consolado
queda en vuestra invocación.
De vos, Serafín sagrado,
pedimos la intercesión.

75

Testimoni base: Biblioteca Històrica de la Universitat de València, ms. 804, núm. 231. El mateix poema es troba a la Biblioteca de Catalunya, ms. 3619, f. 78v-79v, sense rúbrica atributiva però amb el mateix text que ací transcrivim més l'afegit d'una tornada final que no és altra cosa que la repetició dels quatre primers versos.

[3]

Gozos a san Antonio Abad, venerado en su capilla de la villa de Vinaroz, compuestos por el doctor Pedro Vicente Zapata de la villa de San Mateo

Pues sois del infierno horror,
de los santos el primado,
sed vos, Antonio sagrado,
con Dios nuestro intercesor.

Naciste vos en Egipto 5
de padres nobles que fueron
cristianos y os instruyeron
en la fe de Jesucristo.
Del demonio vencedor,
fuiste valiente soldado. 10
Sed vos, Antonio sagrado,
con Dios nuestro intercesor.

Del Evangelio la voz
al punto que vos oíste,
la hacienda a los pobres diste 15
por seguir perfecto a Dios.
Con impulso superior,
fuiste al desierto llamado.
Sed vos, Antonio sagrado,
con Dios nuestro intercesor. 20

Puesto allí en carne mortal,
supistes instituir
un género de vivir
que os pareció celestial. 25
Todo el tartáreo furor
fue contra vos conjurado.
Sed vos, Antonio sagrado,
con Dios nuestro intercesor.

Bien advierto fuiste vos
fino amante del desierto, 30
pues aquí, después de muerto,
le buscáis en Vinaroz:
en el yermo el labrador

fiel siempre os ha festejado. Sed vos, Antonio sagrado, con Dios nuestro intercesor.	35
Cuando a Pablo —descubro yo— fue a visitar vuestro celo, que entonces piadoso el cielo medio pan os envió, de tan singular favor quedó san Pablo admirado. Sed vos, Antonio sagrado, con Dios nuestro intercesor.	40
En vuestra vida yo encuentro rara perfección de modo que debo decir que en todo de virtudes fuiste el centro: sois abad y confesor de la Iglesia en el reinado. Sed vos, Antonio sagrado, con Dios nuestro intercesor.	45 50
Contra el fuego y el demonio sois vos abogado fiel, de lo cual sabrá Luzbel hacer gentil testimonio. Contra el infierno valor Dios infinito os ha dado. Sed vos, Antonio sagrado, con Dios nuestro intercesor.	55 60
Los milagros que aquí obráis son más que del sol minutos, porque a los hombres y brutos con pocos ruegos curáis: cesa la pena y dolor al que os invoca humillado. Sed vos, Antonio sagrado, con Dios nuestro intercesor.	65

Joan Mahiques Climent. Pere Vicent Sabata, autor anònim: sobre els goigs del ms. 804 de la BHUV

Todo el mundo en este día
publica vuestros loores, 70
pero aquí los labradores
os festejan a porfía.
De sus pechos el fervor
es el más adelantado.
Sed vos, Antonio sagrado, 75
con Dios nuestro intercesor.

Testimoni base: Biblioteca Històrica de la Universitat de València, ms. 804, núm. 133

[4]

Gozos a san Nicolás obispo de Mira, venerado como patrono de la Escuela o Estudio de Gramática en la villa de San Mateo, compuestos por el doctor Pedro Vicente Zapata, maestro de dicho estudio

Pues en cantaros loores
la juventud se desvela,
conceded a nuestra escuela,
Nicolás, vuestros favores.

Estrella resplandeciente, 5
naciste vos en Patara
y fuiste con virtud rara,
luego nacido, abstigente.
Solo una vez los licores
chupabais con gran cautela. 10
Conceded a nuestra escuela,
Nicolás, vuestros favores.

Toda la Licia os admira
cual otro Pablo segundo,
sonoro clarín del mundo 15
y sol de la Iglesia en Mira.
Con cambiantes resplandores,
fuiste luz y ardiente vela.
Conceded a nuestra escuela,
Nicolás, vuestros favores. 20

Todos los cuatro elementos
dominaste con destreza
y pusiste a la pureza
unos dorados cimientos. 25
Ejemplo sois de pastores,
puesto siempre en centinela.
Conceded a nuestra escuela,
Nicolás, vuestros favores.

Con fervorosa energía,
el misterio defendiste 30
de la Trinidad y fuiste
azote de la herejía.
Vuestros ardientes furores

diga Arrio, aunque le duela. Conceded a nuestra escuela, Nicolás, vuestros favores.	35
De la muerte navegantes sin número vos libraste, y también resucitaste a tres niños estudiantes. Por vencer tales rigores, el devoto a vos se apela. Conceded a nuestra escuela, Nicolás, vuestros favores.	40
Horror fuiste del demonio en batallas muy sangrientas; diste a pobres muchas rentas y el crecido patrimonio. De pupilos y menores, fuiste constante tutela. Conceded a nuestra escuela, Nicolás, vuestros favores.	45
Aquel licor tan precioso que vuestro cuerpo destila, toda dolencia aniquila con lo raro y milagroso. De portentos tan mayores, la fama en el mundo vuela. Conceded a nuestra escuela, Nicolás, vuestros favores.	55
	60

Testimoni base: Biblioteca Històrica de la Universitat de València, ms. 804, núm. 214

[5]

Gozos a san Roque, cuya imagen fue redimida y se venera en el Real Convento de la Merced de la Ciudad de San Felipe, compuestos por el doctor Pedro Vicente Zapata de la villa de San Mateo

Pues sois noble y generoso
y de Dios tan estimado,
libradnos, Roque sagrado,
de todo mal contagioso.

Nacistes en Montpeller 5
de Juan, que gracia divina
se interpreta, y con fe fina
líbera fue su mujer.

Dios, contra el mal venenoso,
liberal gracia os ha dado. 10
Libradnos, Roque sagrado,
de todo mal contagioso.

En vuestros primeros años
hiciste gran penitencia,
temiendo la pestilencia 15
y del pecado los daños.

En la oración fervoroso,
todo estuviste endiosado.
Libradnos, Roque sagrado,
de todo mal contagioso. 20

Muertos los padres, vendiste
vuestra hacienda poderosa
y, con mano generosa,
en pobres la repartiste. 25

Por eso el cielo piadoso
tanto os ha remunerado.
Libradnos, Roque sagrado,
de todo mal contagioso.

Con hábito peregrino,
como ligera paloma, 30
volaste a Italia y, en Roma,
vuestro obrar fue muy divino.

Al apestado y leproso
cuidaste con gran cuidado.

Libradnos, Roque sagrado, de todo mal contagioso.	35
De la cruz con la señal, enfermos sin fin sanaste cuando vos también quedaste herido del mismo mal.	40
De este accidente asqueroso, de un perro fuiste curado. Libradnos, Roque sagrado, de todo mal contagioso.	
Mandó escribir el Señor junto a vos el dicho este: “Los heridos de la peste pidan a Roque favor”.	45
Por eso, santo glorioso, fuiste en el mundo aclamado. Libradnos, Roque sagrado, de todo mal contagioso.	50
Vuestro favor y sufragio logró cierta vez Constancia, y muchas veces la Francia preservastes del contagio.	55
Siempre os mostráis milagroso, siendo en fervor invocado. Libradnos, Roque sagrado, de todo mal contagioso.	60
Esta imagen que venera el convento mercedario ¹⁷ es precioso relicario que en Argel cautivo era. El padre Ramón, gozoso, la redimió del tirano. Libradnos, Roque sagrado, de todo mal contagioso.	65

---

17 mercedario] mercenario

Joan Mahiques Climent. Pere Vicent Sabata, autor anònim: sobre els goigs del ms. 804 de la BHUV

El pestilencial ardor desterraste de Valencia y también de tu clemencia logramos aquí el favor. En tiempo tan lastimoso os trajeron rescatado.	70
Libradnos, Roque sagrado, de todo mal contagioso.	75

Testimoni base: Biblioteca Històrica de la Universitat de València, ms. 804, núm. 226

[6]

Gozos a Nuestra Señora de Misericordia, patrona de la villa de Vinaroz

Pues en la paz y en la guerra
sois siempre fiel bienhechora,
sed vos nuestra protectora
en el mar como en la tierra.

Vuestra imagen es pequeña, 5
mas tan grande en el poder
que mayor no puede ser,
pues del mismo Dios sois dueña.
Por reina de cielo y tierra
el cristianismo os adora. 10
Sed vos nuestra protectora
en el mar como en la tierra.

De misericordias Padre
se llama Dios en plural, 15
mas vos, por lo singular,
de misericordia Madre:
hija forzosa heredera
sois del Padre —¿quién lo ignora?—.
Sed vos nuestra protectora
en el mar como en la tierra. 20

Cuando el mar con su pujanza
quiere sumergir la nave,
piadosa vos y suave,
mitigáis su destemplanza.
En esta encumbrada sierra, 25
de todos sois defensora.
Sed vos nuestra protectora
en el mar como en la tierra.

Los hombres en la llanura
buscan el más feliz puerto. 30
Vos, el más seguro y cierto
ofrecéis en esta altura:
sois, Virgen, la que destierra
la borrasca, bella Aurora.
Sed vos nuestra protectora 35

en el mar como en la tierra. En vuestra iglesia sagrada todos hallan medicina, porque se ve en la piscina en Vinaroz trasladada: en su término se encierra quien todos los males mejora. Sed vos nuestra protectora en el mar como en la tierra.	40
A los ciegos vista dais, manos y pies a tullidos; y a todos los desvalidos en vuestra casa amparáis. Vuestra vida placentera todos los males minora. Sed vos nuestra protectora en la mar como en la tierra.	45 50
Todo doliente en vos halla salud y consuelo a un tiempo, y por eso en vuestro templo se ve tanta presentalla. El guarismo pierde y yerra la cuenta al punto, Señora Sed vos nuestra protectora en el mar como en la tierra. .	55 60
En borrascas y tormentas sois el iris celestial, y a vuestra voz imperial cesan las más turbulentas. Si Neptuno nos atierra, sois piadosa valedora. Sed vos nuestra protectora en el mar como en la tierra.	65
Contra el imperio de Marte sido habéis nuestra Belona. Sois en esta villa amazona, invencible baluarte. Llámesese, pues, Salvatierra,	70

Joan Mahiques Climent. Pere Vicent Sabata, autor anònim: sobre els goigs del ms. 804 de la BHUV

Vinaroz, desde esta hora.
Sed vos nuestra protectora
en el mar como en la tierra. 75

Repetición

Pues en la paz y en la guerra
sois siempre fiel bienhechora,
sed vos nuestra protectora
en el mar como en la tierra. 80

Testimoni base: *Gozos a Nuestra Señora de Misericordia, patrona de la villa de Vinaroz*, (full solt *sine notis*).
Exemplar de la Biblioteca Històrica de la Universitat de València, ms. 804, núm. 89.

[7]

Gozos a san Benón, obispo de Misna, venerado en la villa de Villarroya de los Pinares, diócesi de Zaragoza

Pues sois en celo y fervor
de desvalidos consuelo,
sednos Benón, en el suelo,
ángel, guía y defensor.

Sin deberlo a la fortuna, 5
apenas nacido hallaste
el condado por engaste
de la sangre y de tu cuna.

Y pues tan ilustre vuelo 10
te llama a gloria mayor,
sednos Benón, en el suelo,
ángel, guía y defensor.

Por seguir a Cristo huellas
todo el lustre de tu casa
y con más segura basa 15
en Cristo tu gloria sellas.

Y pues tanto aspira al cielo
tu niño amante fervor,
sednos Benón, en el suelo,
ángel, guía y defensor. 20

Por más que te admira el mundo,
ángel niño en el candor,
por lo fino del amor
sois serafín sin segundo. 25

Y pues no embaraza el cielo
al fuego de tanto ardor,
sednos Benón, en el suelo,
ángel, guía y defensor.

Obispo de Misna elegido,
la Sajonia ve aumentada 30
la fe, que lloró eclipsada
al ciego error pervertido.
Y pues sabe vuestro celo
rendir al áspid mayor,

sednos Benón, en el suelo, ángel, guía y defensor.	35
Cuando Enrique con su error quiso la Iglesia turbar, supiste solo burlar las iras de su furor. Y pues atlante del cielo sois con tan noble fervor, sednos Benón, en el suelo, ángel, guía y defensor.	40
Aunque el hereje os destierra, vuestro rebaño guardáis y de allí lo sustentáis con luz del cielo en la tierra. Y pues tan dulce consuelo halla el pueblo en tu favor, sednos Benón, en el suelo, ángel, guía y defensor.	45
Con la más bárbara furia, el rostro un príncipe os hiere y, porque ofenderos quiere, la muerte vengó la injuria. Y pues con tanto desvelo procura el cielo tu honor, sednos Benón, en el suelo, ángel, guía y defensor.	55
Porque halléis segunda vez las llaves que al río dais, con un milagro encontráis esas llaves en un pez. Y pues el pez es señuelo que os acredita pastor, sednos Benón, en el suelo, ángel, guía y defensor.	60
Porque el infierno se asombre, una mujer afligida halla la salud y vida	65
	70

con solo invocar tu nombre. Y pues todo desconsuelo halla en tu nombre favor, sednos Benón, en el suelo, ángel, guía y defensor.	75
El mundo perderos llora cuando el cielo os busca amante, pues la virtud más constante fue en su acaso bella aurora. Y pues tan puro desvelo astro os llama superior, sednos Benón, en el suelo, ángel, guía y defensor.	80
De los milagros obrados pierde la cuenta el guarismo, pues es la cuenta un abismo de muertos resucitados. Y pues tanto puede el celo de tu fino puro amor, sednos Benón, en el suelo, ángel, guía y defensor.	85 90
Pues sois en celo y fervor de desvalidos consuelo, sednos Benón, en el suelo, ángel, guía y defensor.	95

Testimoni base: *Gozos a san Benón, obispo de Misna, venerado en la villa de Villarroja de los Pinares, diócesi de Zaragoza*, (full solt *sine notis*). Exemplar de la Biblioteca Històrica de la Universitat de València, ms. 804, núm. 141. El núm. 142 del mateix volum és un full solt que duu el títol: *San Benón, obispo de Misna, venerado en la villa de san Mateo en su retablo de la iglesia de la Congregación de los Dolores de María Santísima, abogado de las cosas siguientes* (full solt *sine notis*). Aquest full no transcriu els goigs sinó que fa gala dels dots taumatúrgics del sant amb un llistat de malalties que és capaç de curar o alleujar.

[8]

Gozos de santo Tomás de Villanueva que cantan los colegiales de su colegio de Valencia todos los sábados después de la salve

Con muy paternal piedad
mostrando el pío desvelo,
vos, Tomás, sois el consuelo
de toda necesidad.

Para dar al pobre aliento 5
y vestir su desnudez,
quedáis en vuestra niñez
sin vestido ni alimento,
hallando el propio sustento 10
en la eterna majestad.
Vos, Tomás, sois el consuelo
de toda necesidad.

Dichoso pobre que tomas
de Tomás aqueste abrigo, 15
dirás que tienes amigo
que ayuna para que comas,
dando en suaves aromas
las primicias de su edad.
Vos, Tomás, sois el consuelo 20
de toda necesidad.

El cabildo, liberal,
os da cuatro mil ducados
que dejáis sacrificados
en aras del hospital,
librando tanto caudal 25
en glorias de propiedad.
Vos, Tomás, sois el consuelo
de toda necesidad.

Dais por Dios en fiel presente
un colegio que es blasón
de aquella presentación, 30
María, su presidente,
donde se ve tan patente
milagrosa la piedad.

Vos, Tomás, sois el consuelo de toda necesidad.	35
Tanto el ser pobre os agrada que por no tener qué dar el mundo queréis dejar en una cama prestada, ya fénix eternizada con llamas de caridad. Vos, Tomás, sois el consuelo de toda necesidad.	40
Castigáis después de muerto descuidos del limosnero y, en castigo tan severo, se vio de sangre cubierto, hallando en su espalda cierto testigo de la verdad. Vos, Tomás, sois el consuelo de toda necesidad.	45
Vuestros milagros a cuenta no se pueden reducir. Bastará solo decir que es milagro hacer la cuenta. Con la gracia tan excelsa que os dio la suma bondad, vos, Tomás, sois el consuelo de toda necesidad.	60
Con la suprema deidad, patrón dichoso en el cielo, vos, Tomás, sois el consuelo de toda necesidad.	65

Testimoni base: Biblioteca Històrica de la Universitat de València, ms. 804, núm. 238